

Український державний університет залізничного транспорту

Рекомендовано на
засіданні кафедри
Менеджмент, публічне управління
та HR-технології
протокол № 1 від 18 вересня 2023 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ Соціологія праці

II семестр 2022-2023 року навчання

Команда викладачів:

Лектор:

Куделя Вікторія Іванівна (кандидат економічних наук, доцент),
Контакти: +38 (057) 730-19-72; kudeliya@kart.edu.ua

Години прийому та консультації: понеділок, з 14:10 –15:30

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3
корпус, 2 поверх, 216 аудиторія.

Веб-сторінка курсу:

<https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=9465>

Додаткові інформаційні ресурси:

<http://lib.kart.edu.ua/home.jsp?locale=uk>

Сучасна соціологія праці займається пізнанням і поясненням соціальної сфери праці, її активним розвитком. Вона розтлумачує сутність соціальних явищ та процесів, що пов'язані з працею, досліджує чинники, що впливають на трудову поведінку людини, визначає шляхи підвищення її соціальної ефективності. Тим паче за роки реформування суспільства, побудови ринкових відносин активізувалися проблеми праці, посилюється інтерес до їх соціологічного вивчення. Ті зміни, що відбуваються у суспільстві, торкаються всіх суспільно-професійних груп, кожної працездатної людини, її соціального стану, умов задоволення потреб, реалізації інтересів. Соціологія праці має здійснювати соціологічний аналіз, виявляти зміни соціально-трудових відносин, науково тлумачити їх, забезпечуючи зворотною інформацією суб'єктів цих змін, сприяти адекватному розумінню їх сутності, раціональному реформуванню.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

1. Ціннісно-смыслову компетентність (формування та розширення світогляду студента в області соціології праці, здатність до розуміння як приймати оптимальні стратегічні рішення та знаходити шляхи найбільш повної реалізації трудового потенціалу сучасного робітника);

2. Загальнокультурну компетентність (розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей, що склалися в Україні та за її межами в області соціології праці);

3. Навчально-пізнавальну компетентність (формування у студента зацікавленості щодо вмінь ідентифікувати соціальні нерівності в сфері праці, проводити їхню діагностику, визначати шляхи подолання їхніх негативних наслідків; розробляти методики та складати інструментарій, проводити конкретно-соціологічні дослідження різних проблемних трудових практик, мотивації праці, трудової мобільності, трудових конфліктів, соціального контролю та соціального захисту у сфері праці, ставлення до праці);

4. Інформаційну компетентність (розвиток вмінь студента до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації в області соціології праці);

5. Комунікативну компетентність (розвиток у студента навичок роботи в команді шляхом реалізації групових проектів в області наукових досліджень по соціології праці, вміння презентувати власний проект та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері);

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійного прагнення самовдосконалення та самопізнання, здатність до розуміння та використання об'єктивних законів соціології праці).

Чому Вас має зацікавити поглиблене вивчення цього курсу?

Соціальні зміни в усіх сферах життєдіяльності та особливо у сфері праці, які викликані переходом до ринкової економіки, обумовили підвищення попиту на соціологічні знання. Це вимагає пильної уваги до навчання соціологічним методам вимірювання і аналізу соціально-трудова процесів усіх спеціалістів, які пов'язані з управлінською діяльністю.

Соціологія праці є однією з галузей загально соціологічної теорії, яка вивчає загальні питання розвитку і функціонування суспільства і містить положення про типове для всього суспільного розвитку в цілому.

З посиленням вимог до практичного вирішення соціальних проблем сучасного суспільства виникла необхідність вивчення і з'ясування соціальних явищ і процесів, які відбуваються в окремих сферах життєдіяльності людини, окремих соціальних спільнотах та інститутах.

Від здобувачів очікується: базові знання з економічної теорії, психології, економіки праці тощо.

Команда викладачів нашої кафедри будуть готові надати будь-яку допомогу з деякими з найбільш складних аспектів курсу по електронній пошті, на форумі і особисто - у робочий час.

Огляд курсу

Цей курс дає студентам вміння використовувати резерви підвищення ефективності праці у сучасних економічних умовах, а також здатність застосовувати соціологічні методи дослідження процесів і явищ в галузі праці.

Денна форма навчання:

Кількість кредитів ECTS – 6.

Лекції – 30 годин.

Практики – 15 годин.

Самостійна робота – 135 годин.

Курс складається з однієї лекції раз у тиждень та одного практичного заняття раз у два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Соціологія праці / схема курсу

Поміркуй	Лекції	Виконай
	Довідковий матеріал	
	Презентації	
	Обговорення в аудиторії	
	Групові завдання	
	Індивідуальні консультації	
	Іспит	

Теми курсу

Тема 1. Соціологія праці як наука

Тема 2. Історія становлення соціологічного знання про працю

Тема 3. Праця, як вид соціальної діяльності.

Ставлення до праці

Тема 4. Трудова поведінка: її форми та види

Тема 5. Соціальні аспекти мотивації праці

Тема 6. Мотиви і диспозиції особистості у регулюванні трудової поведінки людини

Тема 7. Стимулювання праці

Тема 8. Соціальний контроль у сфері праці

Тема 9. Сутність трудової адаптації

Тема 10. Трудова адаптація і трудова мобільність

Тема 11. Трудовий колектив як соціальна організація та соціальна спільність

Тема 12. Керівник та лідер в трудовій організації

Тема 13. Трудовий конфлікт як вид соціального конфлікту.

Тема 14. Організація соціологічних досліджень проблем праці в трудових колективах.

Практичні заняття курсу передбачають виконання завдань з визначення характеру основних соціальних процесів у сфері праці, визначення соціальних проблем трудових колективів і визначення методів мотивації успішного навчання. Проект фіналізується контрольними заходами (тестові завдання, залік). Виконання завдань супроводжується посиланнями у суміжні дисципліни, що доповнюють теми.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу.

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

- 1 <https://metod.kart.edu.ua/>
2. <https://www.social.org.ua>
3. <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. <https://www.idss.org.ua>
5. <https://www.nbu.gov.ua>

Лекції та практичні заняття

Денна форма навчання.

Тижні	Кільк. год.	Тема лекції	Кільк. год.	Тема практичних занять
1	2	Соціологія праці як наука Соціологія праці як спеціальна соціологічна наука. Об'єкт, предмет і методи соціології праці. Функції, мета і завдання соціології праці. Система категорій соціології праці. Зв'язок соціології праці з науками про працю соціологічного профілю і несціологічного профілю.	2	Соціологія праці як наукова дисципліна
2	2	Історія становлення соціологічного знання про працю Донауковий етап розвитку соціологічної думки про працю. Класичний період становлення соціологічної думки про працю	2	
3	2	Історія становлення соціологічного знання про працю Період індустріальної соціології. Розвиток вітчизняної соціології праці.	2	Історія становлення соціології праці
4	2	Праця, як вид соціальної діяльності. Ставлення до праці. Соціальна сутність праці. Соціальні функції праці. Зміст і характер праці. Основний закон соціології праці. Ставлення до праці, чинники його формування і показники оцінки. Задоволеність працею, її види. Фактори задоволеності працею.		

5	2	Трудова поведінка: її форми та види. Поняття соціальної і трудової поведінки. Види трудової поведінки. Особливості та характеристика форм трудової поведінки. Особливості формування ринкового типу трудової поведінки.	Праця як соціальна діяльність та інститут
6	2	Соціальні аспекти мотивації праці. Потреби як детермінанти трудової поведінки. Цінності та ціннісні орієнтації.	
7	2	Мотиви і диспозиції особистості у регулюванні трудової поведінки людини. Поняття мотивів і механізму мотивації праці. Класифікація мотивів. Поняття мотиваційного ядра. Концепції трудової мотивації. Поняття мотиваційних моделей.	Трудова поведінка, мобільність, кар'єра
8	2	Стимулювання праці. Поняття стимулювання праці та його функції. Види стимулів трудової діяльності. Вимоги до організації стимулювання.	
Модульний контроль 1			
9	2	Соціальний контроль у сфері праці. Сутність та функції соціального контролю. Види соціального контролю. Типи соціального контролю. Механізм здійснення соціального контролю в трудових колективах.	Мотивація та стимулювання праці
10	2	Сутність трудової адаптації. Поняття соціальної адаптації та її взаємозв'язок з трудовою адаптацією. Сутність трудової адаптації та її види. Етапи, швидкість і показники адаптації. Передумови трудової адаптації.	
11	2	Трудова адаптація і трудова мобільність. Чинники трудової адаптації. Управління трудовою адаптацією. Трудова мобільність, її функції і типи. Управління трудовою мобільністю.	Соціальний контроль у сфері праці
12	2	Трудовий колектив як соціальна організація та соціальна спільність. Поняття та функції трудового колективу. Класифікація трудових колективів. Соціальна структура трудового колективу. Трудовий колектив як соціальна організація. Трудовий колектив як соціальна спільність.	

13	2	Керівник та лідер в трудовій організації. Влада та її форми. Керівник та його особливості. Лідерство та лідер. Управління робочим часом (тайм-менеджмент). Самоменеджмент. Організація робочого місця менеджера. Чинники ефективного керівництва.	Трудовий колектив як соціальна організація
14	2	Трудовий конфлікт як вид соціального конфлікту. Проблеми соціально-трудова конфліктів. Стадії перебігу конфлікту. Негативний аспект конфлікту. Сутність і характеристика трудового конфлікту. Позитивний аспект трудового конфлікту. Аналіз і розв'язання трудових конфліктів.	
15	2	Організація соціологічних досліджень проблем праці в трудових колективах. Соціологічні дослідження як джерело інформації про соціально – трудові процеси. Функції соціологічних досліджень. Основні напрями соціологічних досліджень в трудових колективах. Методологія та методика соціологічного дослідження. Розробка програми соціологічного дослідження.	Керівництво та проблеми влади в управлінні трудовою організацією
Модульний контроль 2			
Іспит з дисципліни			

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E).

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі	69-74	D

	значною кількістю недоліків		
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується обрати одну з варіантів тем для виконання самостійної роботи. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **30 балів до поточного контролю**. За невиконане завдання бали не нараховуються. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.
- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

№ з/п	Назва теми
1	Соціологія праці як галузь загальної соціології
2	Основні теорії індустріальної соціології
3	Роль праці у життєдіяльності людини і суспільства
4	Принципи та умови забезпечення соціальної ефективності стимулювання праці
5	Соціальні санкції, їх види, принципи застосування
6	Механізм формування трудової поведінки
7	Роль профспілкової організації в соціальному управлінні трудовим колективом
8	Характеристика шкал вимірювання. Типи шкал у соціологічному дослідженні

Відвідування лекцій:

Бали за цю складову не нараховуються взагалі, якщо студент не відвідував більш 50% лекційних занять без поважних причин. За відвідування кожної лекції нараховується 1 бал.

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості.

Практичні заняття:

Оцінюються за відвідуваннями та ступенем активності студентів на занятті.

Підсумкове тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання.
Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.

Іспит:

Студент отримує іспит за результатами підсумкового контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на іспиті, відповівши на питання викладача.

Очікувані результати навчання

Дисципліна допоможе сформувати у студентів соціологічне мислення, розуміння соціально-правових проблем, джерел їх виникнення і можливих шляхів вирішення, що в свою чергу, дозволяє молодим спеціалістам успішно пройти соціальну адаптацію, зорієнтуватися у складних проблемах суспільного та державного життя, найбільш ефективно реалізувати свій професійний, творчий та особистісний потенціал в умовах демократизації українського суспільства.

Команда викладачів:

Куделя Вікторія Іванівна (<https://kart.edu.ua/staff/kudelja-viktorija-ivanivna>) – лектор, к.е.н., доцент кафедри менеджменту, публічного управління та HR-технологій УкрДУЗТ. Кандидат економічних наук (2006 р., спеціальність 08.07.04 – економіка транспорту і зв'язку). Напрямок наукової діяльності: основи економіки (залізничного) транспорту, нормування праці, інформаційні системи та технології в управлінні, соціологія праці.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Питання до іспиту з дисципліни соціологія праці

1. Предмет соціології праці як галузевої соціології.
2. Визначення термінів «трудова поведінка» і «трудова діяльність». У чому їх відмінність.
3. Основні функції та завдання соціології праці у розбудові українського суспільства ?
4. Елементи трудової поведінки.
5. Групи на які поділяються категорії соціології праці. Дайте їх характеристику.
6. Необхідність регулювання трудової поведінки.
7. Сутність соціально-трудових відносин та їх відмінність від соціальних відносин.
8. Характеристика форм трудової поведінки.
9. Найважливіші соціальні процеси у сфері праці.
10. Чинники, що обумовлюють трудову поведінку на рівні суспільства.
11. Сутність теорії «людських стосунків».
12. Чинники, що обумовлюють трудову поведінку на рівні підприємства.
13. Визначення стимулюванню праці як соціальному процесу.
14. Сутність теорії «збагачення праці».
15. Сутність процесу мотивації.
16. Основні риси трудового колективу як соціальної спільності.
17. Сутність теорії «подвійної мотивації».
18. Функції стимулювання праці.
19. Відмінність поняття «мотивація» і «мета» трудової діяльності.
20. Матеріальні стимули, їх види.
21. Роль потреб у поведінці людини.
22. Види стимулювання праці.
23. Нематеріальні стимули.
24. Характеристика механізму мотивації праці.
25. Назвіть класифікації потреб.
26. Конкретизація потреб людей у сфері праці.
27. Принципи ефективного стимулювання праці.
28. Сутність закону «піднесення потреб».
29. Характеристика соціального контролю.
30. Переваги, недоліки і мотиваційні засади адміністративного контролю.
31. Поняття «розумних» і «нерозумних» потреб.
32. Функції соціального контролю.
33. Переваги, недоліки і мотиваційні засади взаємного контролю.
34. Сутність категорії «цінність», «ціннісні орієнтації».
35. Характеристика, переваги, і недоліки формальної організації трудового колективу.
36. Переваги, недоліки і мотиваційні засади самоконтролю.
37. Цінність праці, цінність професії, цінність заробітної плати.
38. Типи соціального контролю.
39. Характеристика, переваги, і недоліки неформальної організації трудового колективу.
40. Види мотивів праці.
41. Соціальна санкція.
42. Сутність соціальної адаптації.
43. Класифікаційні ознаки поділу санкцій.
44. Сутність трудової адаптації.
45. Сутність мотиваційного ядра, мотиваційної периферії.
46. Елементи структури трудової адаптації.
47. Структура трудового колективу.
48. Типи структур трудового колективу, які розрізняють у соціології праці.
49. Структура мотиваційного ядра та її залежність.
50. Сутність професійного самовизначення.